

Mestna občina
Ljubljana

Župan
Mestni trg 1, 1000 Ljubljana
t: 01 306 10 10
tajnistvo.zupana@ljubljana.si, www.ljubljana.si

Številka: 622-4/2020-1

Datum: 07.02.2024

Mestna občina Ljubljana
Mestni svet

ZADEVA: Predlog za obravnavo na seji Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana

PRIPRAVIL: Mestna uprava Mestne občine Ljubljana,
Oddelek za kulturo

**ZUNANJI
STROKOVNJAK:**

NASLOV: Osnutek Odloka o razglasitvi Galerije DESSA na Židovski stezi 4
v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena

POROČEVALCA: mag. Mateja Demšič, vodja Oddelka za kulturo
Katja Košuta, višja svetovalka na Oddelku za kulturo

**PRISTOJNO
DELOVNO TELO:** Odbor za kulturo in raziskovalno dejavnost

PREDLOG SKLEPA:
Mestni svet Mestne občine Ljubljana sprejme osnutek Odloka o razglasitvi Galerije DESSA v Ljubljani
za kulturni spomenik lokalnega pomena.

Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran Janković

Priloga:
- osnutek odloka z obrazložitvijo

Na podlagi 13. člena Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18 – ZNOrg in 78/23 – ZUNPEOVE) ter 27. člena Statuta Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 31/21 – uradno prečiščeno besedilo) je Mestni svet Mestne občine Ljubljana na seji sprejel

ODLOK
o razglasitvi Galerije DESSA v Ljubljani
za kulturni spomenik lokalnega pomena

1. člen

Za kulturni spomenik lokalnega pomena se razglasi enota dediščine Ljubljana – Galerija DESSA (EIS 1-18888) (v nadaljnjem besedilu: spomenik).

2. člen

(1) Vrednote, ki utemeljujejo razglasitev spomenika za kulturni spomenik lokalnega pomena, so: Neokrnjeno ohranjena postmodernistična arhitekturna zasnova, konceptualno premišljena izvedba štirih prostorov Galerije DESSA z osrednjim vodnjakom/ognjiščem v smislu interierske celote. Vsak od štirih prostorov galerije je posvečen enemu od materialov: razstavni prostor kamnu – na tleh je umetni kamen, knjižnica lesu, pisarna keramiki (oziroma njeni zamenjavi v obliki plastike), oblikovanje sejne sobe pa izhaja iz tekstilnih zakonitosti (npr. kovinske žice lestenca – vrvi). Pri koncipiranju notranjščine – obdelavi ostenji in opreme interierja – je arhitekt Boris Podrecca našel navdih v tradiciji dunajske arhitekturne šole, zlasti v teorijah dunajskega arhitekta Gottfrieda Semperja o štirih temeljnih elementih arhitekture in menjave materialov ter o fasadi kot plašču.

(2) Varovane sestavine spomenika so:

- gradbena in tlorisna zasnova pritličja, izvirna prostorska zasnova galerije (višina, volumen, gabariti);
- materialna substanca (konstrukcije, ometi, stavbno pohištvo, tlaki, stropovi, barvna podoba);
- pritlični del historicistične fasade s postmodernističnimi prvinami (materiali, fasadni detajli, ometi, barvna podoba, stavbno pohištvo);
- vsa izvirna postmodernistična notranja oprema oz. premičnine za katere je treba izdelati inventarno knjigo.

3. člen

(1) Spomenik obsega nepremičnino: stavba št. 129, k.o. 1728 Ljubljana – mesto, št. parcele *246.

(2) Meje spomenika so določene na digitalnem katastrskem načrtu v merilu 1 : 1000 in vrisane na temeljnem topografskem načrtu v merilu 1 : 5000. Izvirnika načrtov, ki sta sestavna dela tega odloka, hranita Javni zavod Republike Slovenije za varstvo kulturne dediščine (v nadaljnjem besedilu: Zavod) in Mestna občina Ljubljana.

4. člen

(1) Za spomenik velja varstveni režim, ki določa:

- celostno ohranjanje varovanih sestavin spomenika ter materialne substance spomenika;
- ohranjanje družbenega pomena spomenika z zagotavljanjem izvirne namembnosti celote in posameznih delov spomenika skladno z varovanimi vrednotami spomenika;
- podreditev vseh posegov v spomenik ohranjanju izvirnih prvin arhitekturne zasnove, zunanjščine in notranjščine spomenika ter notranje opreme v obliki, legi, gabaritih, konstrukciji, materialih, strukturi in barvni podobi;

- redno in strokovno vzdrževanje ter obnavljanje celote in varovanih sestavin in pritiklin spomenika;
- za kompleksne posege v spomenik ali za celovito prenovo je obvezna predhodna izdelava konservatorskega načrta;
- zagotavljanje strokovne prenove in vzpostavitve v stanje pred posegom na stroške povzročitelja v primeru okrnitve spomenika ali njegovega varovanega dela.

5. člen

(1) Lastnik, posestnik in upravljavec spomenika morajo v sorazmerju s svojimi zmožnostmi javnosti omogočiti dostopnost spomenika in njegovo predstavljanje. Javni dostop ne sme ogrozati spomenika in posameznih spomeniških vrednot, zlasti ne njegove osnovne namembnosti.

(2) Spomenik je odprt za javnost v skladu z varstvenim režimom in v okviru javno objavljenega urnika.

6. člen

Za vse posege v spomenik, razen če zakon ne določa drugače, je treba predhodno pridobiti kulturnovarstvene pogoje in kulturnovarstveno soglasje Zavoda.

7. člen

Nadzor nad izvajanjem odloka opravlja inšpektorat, pristojen za področje kulturne dediščine.

8. člen

Pristojno sodišče po uradni dolžnosti zaznamuje v zemljiški knjigi status kulturnega spomenika na nepremičnini iz prvega odstavka 3. člena tega odloka.

KONČNA DOLOČBA

9. člen

Ta odlok začne veljati naslednji dan po objavi v Uradnem listu Republike Slovenije.

Številka: 622-11/2023-4
Ljubljana,

Župan
Mestne občine Ljubljana
Zoran Janković

OBRAZLOŽITEV

Pravni temelj za sprejem akta

Pravni temelj za sprejem akta sta 13. člen Zakona o varstvu kulturne dediščine (Uradni list RS, št. 16/08, 123/08, 8/11 – ORZVKD39, 90/12, 111/13, 32/16, 21/18 – ZNOrg in 78/23 – ZUNPEOVE; v nadaljnjem besedilu: ZVKD-1), ki v prvem odstavku določa, da spomenik lokalnega pomena z odlokom razglasi predstaviški organ občine (v nadaljnjem besedilu: akt o razglasitvi), ter v drugem odstavku istega člena določa vsebino akta o razglasitvi, ter 27. člen Statuta Mestne občine Ljubljana (Uradni list RS, št. 31/21 - uradno prečiščeno besedilo), ki določa, daje sprejemanje statuta, odlokov in drugih aktov Mestne občine Ljubljana pristojnost Mestnega sveta Mestne občine Ljubljana.

Razlogi in cilji

Konservatorji Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območne enote Ljubljana so predlog za razglasitev galerije DESSA na Židovski stezi 4 v Ljubljani za kulturni spomenik lokalnega pomena pripravili zaradi zagotavljanja nadaljnjega obstoja, celovitosti in ohranjanja vrednot spomenika.

Cilj sprejetja akta je ohranjanje arhitekturnih, kulturnih in zgodovinskih sestavin v celoti, v njihovi izvornosti in neokrnjenosti.

Ocena stanja

Ureditev arhitekturne galerije DESSA na Židovski stezi 4 v Ljubljani je delo arhitekta Borisa Podrecca. Gre za edino delo tega uglednega arhitekta, ki je namenjeno arhitekturi in arhitektom. Zasnovano je bilo v letih 1987 in 1988, galerija pa je bila odprta spomladi leta 1989. Ob svojem nastanku je arhitekturna zasnova in izvedba postavila nova merila arhitekturnega oblikovanja in postala opažena daleč preko meja tedanje države. Ureditev je v celoti ohranjena in njena arhitekturna kvaliteta še vedno aktualna.

Načrt za galerijo je nastal v dobi post-moderne arhitekture, ki se je takrat ponovno vračala k svojim koreninam. Arhitekt Boris Podrecca se je zavedal, da snuje delo, namenjeno slovenskim arhitektom. Zato je skozi svojo rešitev arhitektom poslal simbolično sporočilo o razumevanju dunajske tradicije, ki jo je v Ljubljansko šolo za arhitekturo prinesel naš največji arhitekt Jože Plečnik. Gre za izročilo arhitekta Gottfrieda Semperja, verjetno najpomembnejšega arhitekturnega teoretika nemškega kulturnega prostora. Njegovi glavni teoretični principi zajemajo teorijo o menjavi materialov, o obrtniškem izvoru arhitekture, o fasadi kot plašču in o štirih temeljnih elementih arhitekture.

Vsa ta načela je arhitekt Podrecca upošteval pri oblikovanju prostora. Po Semperju so najpomembnejši materiali kamen, les, keramika in tekstil. In vsak od štirih prostorov galerije je posvečen enemu naštetih materialov: razstavni prostor kamnu (na tleh je umetni kamen), knjižnica lesu, pisarna keramiki (oziroma njeni zamenjavi v obliki plastike), oblikovanje sejne sobe pa izhaja iz tekstilnih zakonitosti. Semperjeva teorija o zamenjavi materialov govori o tem, kako so sčasoma trajnejši materiali zamenjali prvotne, manj trajne. Lesene antične templje so nadomestili kamniti, ki pa so obdržali elemente lesene konstrukcije, a ti so imeli, preneseni v drug material, le še simbolno funkcijo.

V sejni sobi galerije je tako lestene oblikovan iz kovine, vendar povzema lastnosti vrvi, ki »visi« na dveh nosilcih, na koncu pa so vozli, ki jih danes simbolizirajo žarnice. Tudi sive črte na belem zidu spominjajo na tekstil, ki ga je Semper razumel kot prvotni način zastiranja prostorov. Podobno menjavo materiala vidimo tudi v pisarni, kjer je nad umivalnikom preproga z značilnim resicami, vendar izvedena v keramiki. V pisarni se lahko poučimo o Semperjevih štirih elementih arhitekture: ognjišču, ki predstavlja srce hiše (keramika), strehi, ki jo nosi konstrukcija (les), steni, ki je bila prvotno napeta preko konstrukcije (tekstil) in podstavku – temelju ali podu (kamen).

Za Semperja je bilo najpomembnejše ognjišče, okoli katerega so se zbirali ljudje. In ni naključje, da je Plečnik svoje študente zbiral v društvu z imenom Ognjišče akademikov arhitektov. Vendar je Podrecca v središče galerije DESSA postavil vodnjak, drug močan element, ki v arhitekturi simbolizira kreativnost. Obstoječi prostor pisarne v galeriji hoče Podrecca dematerializirati, saj ga na novo definira s kvadratnim rastrom v tleh. Visoke omare, ki simbolizirajo konstrukcijo, so postavljene v ta raster in so namenoma odmaknjene od sten. Električna napeljava, speljana po gumijastih ceveh, posnema šotoraste strehe kot namig na tekstilni ovoj prvotnih stavb. Ti »šotori« se zaključijo na stropu, ki ga Podrecca dematerializira

s pomočjo ogledala. Tudi fotografije, seveda gre za motive Plečnikovih del, visijo z omar in se ne dotikajo sten: simbolizirajo Semperjevo načelo tekstilnega ovoja. Tako imamo v pisarni prostor v prostoru – znotraj obstoječe sobe je zgrajen nov simbolni prostor srca galerije. Galerija je bila grajena v drugi polovici 80-tih let dvajsetega stoletja, v zadnjih vzdihljajih socialistične države, ki so jih zaznamovala visoka inflacija, prepoved uvoza in visoke takse za prestop meje. Kljub temu smo skušali vse elemente izvesti z domačimi obrtniki in po posebnih detajlih. Lestenci, mize, omare, umivalniki in vhodna vrata so izvedeni unikatno, večkrat z mnogo iznajdljivosti in trudom številnih udeležencev projekta.

Vsaka arhitektura mora v prvi vrsti zadostiti svojemu namenu, v galeriji DESSA pa je pomembno simbolično sporočilo o teoretičnih izhodiščih Wagnerjeve šole, na podlagi katerih je Jože Plečnik utemeljil šolo arhitekture.

Galerijo so zgradili v času socialistične Jugoslavije, ko so bili pogoji delovanja neprimerljivi z današnjimi časi. Zamisel se je porodila po tem, ko so si samostojni arhitekti leta 1982 izbrili status samostojnih kulturnih delavcev. Ta status je omogočal ustanovitev tedaj imenovane »Trajne delovne skupnosti samostojnih kulturnih delavcev. V tistih časih so bili za razvoj sodobne domače arhitekture zelo pomembni stiki s tujino. V tem primeru je bil arhitekt Boris Podrecca, ki je deloval na Dunaju in mednarodno uveljavljen arhitekt najprimernejša rešitev za projektiranje galerije posvečene arhitekturi. Prva odmevna objava galerije je bila že aprila 1987, še pred dokončanjem gradnje, v katalogu Harvard University Graduate School of Design v ZDA, ki je bil posvečen B. Podrecci. Sledile so objave v reviji *Mobel Raum Design* (Dunaj) februarja 1989 in v *L'Architecture d'aujourd'hui* (Pariz) septembra 1989, ki je bila posvečena sodobni avstrijski arhitekturi. Galerijo je omenjal tudi Gianni Contessi v članku *Forme Slovene* v reviji *Costruire* decembra 1989 in Jean-Paul Robert v vodiču po Ljubljani v pariški izdaji *Voguea* aprila 1990. Vse to je pripomoglo, da so v Galerijo DESSA prišli razstavljat številni svetovno znani arhitekti kot so: Alvaro Siza, Edoardo Soto de Moura, Peter Zumthor, biro RCR in Aldo Rossi, Sir David Chipperfield, Lebbeus Woods, Wiel Arets, Yves Lion, Manuel Aires Mateus, Alberto Campo Baeza in drugi. Njihov obisk je pomembno vplival na razvoj sodobne slovenske arhitekture, ki je dobila neposreden stik z najaktualnejšimi trendi razvoja svetovne arhitekture. Hkrati so ti stiki omogočili mednarodno prepoznavnost galerije. Tako je bilo po osamosvojitvi Slovenije mogoče pripraviti vrsto razstav sodobne slovenske arhitekture po vsem svetu. Izjemna kvaliteta ureditve Galerije DESSA, arhitekta Borisa Podrecca je zaslužna za to, da so postali arhitekti in njihova arhitektura znani v svetu.

Poglavitne rešitve

Osnutek Odloka o razglasitvi Galerije DESSA v Ljubljani (v nadaljnjem besedilu: osnutek odloka) za kulturni spomenik lokalnega pomena je pripravljen v skladu z drugim odstavkom 13. člena ZVKD-1 in določa:

- identifikacijo spomenika, vključno z določitvijo meje spomenika tako natančno, da so meje določljive v naravi in zemljiškem katastru (3. člen osnutka odloka),
- vrednote, ki utemeljujejo razglasitev za spomenik (drugi odstavek 2. člena osnutka odloka),
- varstveni režim spomenika (4. člen osnutka odloka) in
- obvezno javno dostopnost spomenika (5. člen osnutka odloka).

V skladu s prvim odstavkom 29. člena ZVKD-1 je v 6. členu določeno, da je potrebno za vse posege v spomenik, razen če zakon določa drugače, pridobiti kulturnovarstvene pogoje in na podlagi le-teh kulturnovarstveno soglasje zavoda.

V skladu z drugim odstavkom 28. člena ZVKD-1 kulturnovarstveno soglasje ni potrebno za:

- nujne posege na spomeniku ali dediščini, če so posegi neizogibno in nemudoma potrebni za odvrnitev nepredvidljive nevarnosti uničenja ali poškodbe spomenika ali dediščine ali za odvrnitev nevarnosti za ljudi in premoženje. O nujnem posegu je treba takoj po njegovi izvedbi obvestiti zavod in zaprositi za naknadno kulturnovarstveno soglasje,
- izvedbo raziskav, ki jih opravlja zavod v okviru javne službe.

V 8. členu osnutka odloka je določeno, da se spomenik zaznamuje v zemljiški knjigi. Vpis v zemljiško knjigo se opravi po uradni dolžnosti.

Lastnica spomenika je Mestna občina Ljubljana.

Grafično ali kartografsko gradivo

Meja spomenika je vrisana na digitalnem katastrskem načrtu v merilu 1:2880 in topografskem načrtu v merilu 1:5000. Izvirnika načrtov, ki sta sestavni del tega odloka, hranita Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije (Območna enota Ljubljana) in Mestna občina Ljubljana.

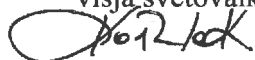
Ocena finančnih in drugih posledic sprejema akta

Sprejetje predlaganega akta ne predstavlja dodatnih finančnih posledic za Mestno občino Ljubljana. Mestna občina Ljubljana.

Ljubljana, 07.02.2024

Pripravila:

Katja Košuta
višja svetovalka II

mag. Mateja Demšič
vodja Oddelka za kulturo